

Maria Kraakman (40)
speelt een van de
hoofdrollen in *Het jaar
van de kreeft* en heeft
een jaar van totale
verandering achter de
rug. 'Ik voel me nu echt
los. Vrij letterlijk.
Ik leef uit een koffer.
Emoties zijn buien die
voorbijtrekken, zo zie
ik het tegenwoordig.'

De repetitieruimte van Toneelgroep Amsterdam hangt vol plastic opblaaspoppen. Mannelijke opblaaspoppen. Ze zijn allemaal hetzelfde: blank (nou ja, roze), zwart haar, stijve pik. Op de grond ligt een kinderfietsje. In de linkerhoek staat een vleugel. Pianist Jeroen van Veen zit klaar om te beginnen. Maria Kraakman en Gijs Scholten van Aschat, de acteurs die de twee geliefden Toni en Pierre spelen in *Het jaar van de kreeft*, staan te praten met regisseur Luk Perceval.

“We beginnen weer bij ‘Het gaat niet,’” zegt Perceval. En ook: “Het Ikeastuk moet zo lang mogelijk opgerekt.” Duidelijk. Kraakman gaat op de grond liggen. Scholten van Aschat buigt zich over haar heen en zegt: “Het gaat niet.” Dan staat ze op, pakt het kinderfietsje en sleept het onhandig over het podium terwijl ze zegt: “Ik drink nog tot het einde van de maand en dan nooit meer, tenminste drie maanden lang.”

Scholten van Aschat rent ondertussen door de ruimte en somt op wat hij allemaal heeft gekocht in de hang naar een geregeld leven met Toni. Een metalen asbak, een snijplank, drie toiletrollen, een afdruiptrek. De Ikeascène. Kraakman staat als een bezetene rondjes om haar as te draaien. Ze gilt dat ze gelukkig is, zo overschreeuwend dat je als toeschouwer weet dat het verschrikkelijk mis is, ook als je het gelijknamige boek van Hugo Claus niet kent.

Een week na de bijgewoonde repetitie

spreek ik haar in een vergaderruimte van de Stadsschouwburg. Ze heeft net een massage gehad. Bij binnenkomst trekt ze meteen haar schoenen uit. Ze begint te vertellen over het uitzonderlijk fysieke karakter van *Het jaar van de kreeft*; de reden voor de massage. “We doen echt achterlijke topsport. Ik ben dat niet gewend. Eigenlijk gaat het natuurlijk over seks, maar de voorstelling zit zo in elkaar dat je nooit letterlijk iets seksueels ziet. Je ziet alleen de pogingen. Veel geworstel. Het is een continue krachtmeting tussen man en vrouw. Als je het boek op de letter zou volgen, zouden Gijs en ik alleen maar aan het neuken zijn. Het leuke is nu dat er veel ruimte is voor het publiek om zelf te fantaseren.”

Hoe ging de repetitie vandaag?

“Het viel niet mee. Vandaag was de eerste dag dat we niet in de kleinere, lichte repetitieruimte repeteerden, maar in de zaal. Die is veel groter, en zo anders. Er is decor, je kijkt een donker gat in, de schijnwerpers zijn aan. Ik voelde me verloren, alsof ik alles kwijt was wat we de afgelopen weken bereikten. Geen ramp. Dat verloren gevoel is een bekend acteursfenomeen als een voorstelling naar de zaal verhuist. Je moet de voorstelling opnieuw veroveren. En deze helemaal, omdat het zo fysiek is. De afstanden zijn nu groter. Boven wist ik me tot alles te verhouden. Ik wist hoe ver Gijs was, en de muur en de piano. Vandaag in de zaal was ik onzeker over hoe ik me moest bewegen. Ik was bang

dat ik door mijn enkels zou gaan of zo.”

Komt het ook omdat de zaal misschien doet denken aan de naderende première?

“Nee, dat is het niet. De echte zenuwen komen bij de eerste try-out. Ik maak me nu meer druk over dat veroveren, dat wennen. Het is echt een ander proces dan ik gewend ben. We rennen, dansen, springen, rollen en slepen elkaar van de ene naar de andere kant. Ik heb ook beduidend minder tekst. Eigenlijk is het meer performance dan toneel. Maar we hebben de goede vorm. Luk haalt de kern uit dat gevecht tussen man en vrouw. Niet van: toen gingen ze op vakantie en toen wilde zij niet meer en toen belde ze hem toch weer. Het vertellende is er een beetje uit en daardoor is het verhaal minder particulier.”

Ze neemt een KitKat uit een kommetje met chocoladedingen. “Er wordt hier zo goed voor ons gezorgd.”

En hoe vind je het verder bij Toneelgroep Amsterdam, afgezien van de catering?

“Heel fijn. Oostpool en De Warme Winkel zijn kleine, intieme gezelschappen waarin ik een vaste positie had. Toneelgroep Amsterdam is zo’n grote club dat je altijd iets van een eigen winkeltje houdt, maar wel steeds een ander winkeltje. Dat is verfrissend. Ik hou ervan om af en toe de leidingen flink door te spoelen; met nieuwe mensen te werken en te kijken hoe zij het doen. Ik ben echt een speler, geen maker. Als ik een regisseur vertrouw, lever ik me graag over aan zijn of haar dromen en ideeën. In die overgave heb ik weinig waardeoordeel of moraal. Als iemand zegt: jullie moeten het allemaal in je blootje en op zijn kop spelen, wil ik dat wel uitproberen, op voorwaarde dat hij of zij er een goed verhaal bij heeft. Het leukste is om in een rol te verdwijnen, en als dat lukt door de keuzes van de regisseur, vind ik het goed.”

Jij won zes jaar geleden de Theo d’Or voor je rol in Orlando. Je was toen 34. Is dat niet jong voor zo’n belangrijke prijs?

“Ik vond het ook aan de vroege kant. Het was pas mijn tweede nominatie. Mijn verwachting was dat ik eerst nog vaak genomineerd zou worden en dan ergens in de zestig half sarcastisch die prijs zou ophalen: ‘Nou, eindelijk, bedankt hoor, geef dan maar.’ Kennelijk piekte ik vroeg. Daardoor ben ik nu vrij relaxed over nominaties en winnen. Ik weet hoe leuk het is om een prijs te krijgen en hoe weinig het uiteindelijk voorstelt.”

Op het wereldtoneel.

“Ja, maar ook binnen de toneelwereld. Je gaat er niet beter van spelen ook. Zo’n prijs is fantastisch, maar de volgende ochtend sta je gewoon te repeteren en weet je weer niet hoe

ADVERTENTIE

BED HABITS

CONTEMPORARY BEDROOM DESIGN

BEZOEK ONZE SHOWROOM

voor onze collectie designbedden, garderobekasten, slaapbanken, luxueus bedtextiel en meer, of kijk op www.bedhabits.nl

het moet. Je moet het toneel elke keer opnieuw veroveren, ongeacht of je de Theo d'Or wint op je 34ste, je zeventigste of nooit.”

Jij bent vorig jaar veertig geworden. Vind je het wat?

“Ja. Zeker. Ik vind het prettiger dan in de twintig zijn. Ik heb het ook groot gevierd, in tegenstelling tot andere jaren. Nu ik veertig werd en mijn leven sowieso totaal veranderde vorig jaar, dacht ik: ja, ik heb zin om iedereen uit te nodigen en het leven te vieren.”

Werd het gezellig?

“Ja, echt. Ik had heel veel mensen uitgenodigd. Ik woon op twee hoog, maar op straat had ik een versierde partytent laten neerzetten. Mijn moeder is invalide – zij heeft MS – en kan mijn huis niet in. Zij zat lekker beneden. Het zonnetje scheen. Ik had catering. Het was een cadeau aan mezelf. Maar goed, verder zegt veertig me niet zoveel, behalve dan dat ik merk dat ik het hartstikke leuk vind. Eindelijk volwassen.”

Over die totale verandering.

“Ik weet niet wat jij gehoord hebt?”

Dat het na elf jaar uit is met acteur Dragan Bakema, die tijdens jullie relatie een kind kreeg met een andere vrouw en dat jij nu samen bent met acteur Vincent van der Valk.

“Dat klopt allemaal. Dragan, de moeder van het kindje en ik hadden eigenlijk met z'n drieën een kind. Het kwam per ongeluk. Dat kan gebeuren. In het begin was het natuurlijk verwarrend en verdrietig, maar ondanks alles besloten we er samen iets moois van te maken. Het is nooit lelijk geworden tussen ons. We waren goed bezig. Tot ik verliefd werd. Daar was geen kruid tegen gewassen. De stap die ik heb gezet voelt als de juiste keuze, hoe moeilijk ook, want het is vreselijk om iemand pijn te doen.”

Jij kunt geen kinderen krijgen. Ineens kwam er op een weliswaar ingewikkelde manier toch vrij organisch een baby in je leven. Van het surrogaatmoederschap moest je toen weer afscheid nemen.

“Zij is nog maar zo klein, zij zal zich mij niet herinneren.”

Maar jij haar wel.

“Ja. En ik zal haar ook niet vergeten. Als het aan mij lag, zou ik haar nog wel willen zien, maar dat kan niet. De toekomst pakt misschien weer anders uit. We zullen zien. Ik ben nu iets moois aan het doen met iemand anders en ik heb me verzoend met mijn kinderloosheid. Ik zou niet willen zeggen dat het verdriet weg is, maar het voelt niet meer zo acuut. Het gekke is dat ik op betrekkelijk jonge leeftijd al leefde alsof ik drie kinderen had. Altijd zorgen dat de ijskast vol was en

het huis opgeruimd, alsof ik verantwoordelijk was voor een groot huishouden. Dat had alles met mijn verwachtingen te maken: ik woon samen dus nu komen er kinderen. Ik was daar stressvol mee bezig. En nu, tien jaar later, vind ik het heerlijk dat ik alleen verantwoordelijk ben voor mezelf. Ik kijk niet meer zo ver vooruit. Zoals vroeger. En ik kijk ook niet zo veel terug. Zoals vroeger. Dat is een lekkere toestand om in te zitten. Ik ben dankbaar dat ik verder gezond ben, dat ik een vak mag uitoefenen dat ik geweldig vind, en dat ik verliefd mag zijn.”

Wel bijzonder dat je van altijd een volle ijskast – vooruitkijken voor een niet bestaand gezin – hebt ontwikkeld naar iemand die zich kan wentelen in het heden.

“Ja, en ik voel me ook echt los. Vrij letterlijk ook. Ik leef uit een koffer. Ik heb een huis hoor, ik heb stenen, in Rotterdam, maar ik

ben altijd bij mijn lief in Amsterdam, met die koffer. Ik vind het heerlijk in zijn huis te zijn, waar ik naar een scheef schilderij kan kijken en kan denken: hoef ik niet recht te hangen want ik heb er niets mee te maken. Kennelijk voel ik me thuis bij hem zonder dat ik meteen een nest wil bouwen.”

Ben je in deze losse maar toch vaste toestand ook minder bang om te verliezen?

“Nou, ik heb natuurlijk wel angst dat het ophoudt. Maar ja, een beetje angst hoort bij liefhebben en bij het leven. Ik vecht er maar niet te hard tegen. Emoties zijn buien die voorbijtrekken, zo zie ik het tegenwoordig. Angst, verdriet, maar ook vrolijkheid; ze komen, ze gaan. Ik probeer ze niet tot mijn karakter te maken. Het lijkt soms ook wel of negatieve gevoelens meer patent hebben op de waarheid dan positieve gevoelens. Heb ik niet van mezelf; hij is van mijn vriend. Ik

vond het een leerzame. Verdriet of woede is ook gewoon een kleur, niet de waarheid.”

En er komt altijd weer een beer op de weg.

“Ja, het leven herbergt genoeg verrassingen. Wat me wel opvalt, is dat ik door *Het jaar van de kreeft* erg met de dood bezig ben. Ik heb steeds het gevoel dat ik goed moet uitkijken, dat er niets mag misgaan.”

Binnen de repetitieruimte of ook op straat?

“Ook buiten. Misschien komt het door de rol van Toni dat ik zo doordrongen ben van het besef dat het zomaar afgelopen kan zijn. Zij draagt de hele voorstelling haar dood in zich. Zit ik hier blij en verliefd te wezen, ga ik naar buiten, paf, val ik dood neer. Ja, het is de keerzijde van geluk dat het eindige daarvan ook evident is. Dingen veranderen, altijd.”

Hoe gaat je moeder om met veranderingen veroorzaakt door haar ziekte?

“Mijn moeder is een held. Ze kan alleen nog haar linkerarm bewegen. Praten gaat wat moeizaam. Denken daarentegen... Haar mailtjes zijn zo spitsvondig, snel en geestig. Afgelopen maand overleefde ze een dubbele longontsteking, een hartinfarct en een hersenbloeding. En dan ook nog MS. Door de hersenbloeding lukte lezen niet goed. Zat ze op haar iPad naar haar mails te kijken en zei: ‘Vind ik nou zo leuk, dat al die letters voor mij bedoeld zijn.’ Ongelooflijk toch? Ik vertel dit verhaal aan iedereen want ik vind het zo krachtig, zo mooi. Dat is pas levenslust.”

Lijk je op haar?

“Weet ik echt niet. Voor mij is zij mijn moeder en ben ik mezelf. Ik mag niet eens in de buurt komen van het toe-eigenen van haar kracht, omdat ik toevallig haar dochter ben. Ik weet niet of ik het in me zou hebben als mij zoiets zou gebeuren. Vol bewondering bekijk en onderga ik haar leven. We hebben wel vier afscheidsscènes gespeeld deze maand. Ik ben heel blij dat ze er nog is en dat ik er kan zijn voor haar. Ik niet alleen, hoor. Mijn familie is groot en hecht. Er is elke dag iemand bij haar en iedereen doet waar hij goed in is. Ik hou bijvoorbeeld erg van het bezoeken maken. Als ik bij haar ben, heb ik altijd een gum en een potlood bij me; ga ik zitten gummen in haar agenda. Ik ben ook onthand als ik ze niet bij me heb.”

De vervanging van de volle ijskast.

“Misschien wel, ja. Zoals mijn moeder ooit zei: dwangmatigheid kent geen tijd. Ik kan behoorlijk dwangmatig zijn. Dat uit zich nu in roosterdrift, niet meer in nesteldrang. Heb ik toch nog de illusie dat ik controle heb.”

Word je dan ook pissig als iemand anders iets verandert in het rooster?

“O ja, dat heb je natuurlijk ook nog, men-

ADVERTENTIE

GORT

GOUDSMID-JUWELIER

Herenstraat 11
tel: 020-6206240

Amsterdam
www.juweliERGORT.nl

sen die zoiets krampachtig voor zichzelf houden. Nee, zo ver ga ik niet. Geloof ik. Maar misschien moeten anderen heel hard lachen als ze dit lezen.”

“Nou ja, er is dus best veel aan de hand in mijn leven. Toch voelt het overzichtelijk.”
Je komt ontspannen over.

“Ja, maar ik heb net een massage gehad, hè. Ik was vanmiddag echt van slag door de zaal. Dan ben ik ook flink chagrijnig. Maar ik ken mezelf. Morgen sta ik er weer. Weet je wat ik ook fijn vind hier? Mensen zijn betrokken bij elkaars persoonlijke toestanden, maar het gaat erom dat je je werk goed doet. Daar hou ik heel erg van. In deze periode, met mijn moeder, is iedereen zo lief. 's Och-tends voor we beginnen, hebben we het er-over, kort, en dan aan de slag. Dat is goed. Acteurs zetten vaak van tevoren al dingen in die in de weg kunnen staan van goed spelen. 'Ik weet niet of het vanavond gaat want ik heb dit en dit,' zeggen ze dan.”

Indekken. Doe jij niet?

“Nee. Als ik er sta, wil ik dat het goed gaat. Gaat het niet, sta ik het ook meteen ontzettend niet goed te doen. Dan ziet iedereen die me kent dat aan mijn snoet.”

Wist je al jong dat je wilde spelen?

“Ja. Als puber had ik nog tijdelijk de be-vlieging dat ik schoonheidsspecialist of poli-tieagent te paard wilde worden, maar eigen-lijk was het al beslist. Ik wist ook snel dat ik naar Arnhem wilde, een coole school met een goeie, anarchistische sfeer. Dat zocht ik, want mijn enige bezwaar tegen acteurs was dat ik het allemaal van die knappe, goed ge-lukte mensen vond. Arnhem was thuiskomen voor een punkmeisje zoals ik. De antiweg was de goede weg voor mij. Op een andere school was ik misschien dichtgeklapt, te veel onder de indruk van uiterlijk en oppervlak-kige dingen die ik toen nog niet als opper-vlakzig zag, maar als van levensbelang.”

En wat is nu van levensbelang als je speelt?

“Mijn kracht is dat ik veel plezier kan hebben op het toneel. Plezier is mijn graad-meter. Natuurlijk heb ik ook momenten van onzekerheid. Dat is het vak. Als mijn studen-ten zeggen dat ze niet weten of ze het kun-nen, antwoord ik altijd: 'Welkom, dat gaat nooit ophouden.' We moeten allemaal probe-ren, falen en onzeker zijn. Bij elke voorstel-ling moet je daar doorheen. Je went er ook niet aan, het voelt elke keer even echt.”

Zoals jij vandaag had.

“Ik was totaal verrast. Tegelijkertijd dacht ik: wacht even, had ik deze angst niet al ach-ter de rug? Nee hoor. Niet. Daar is ie. En mor-gen is het voorbij.” ■

MARIA KRAAKMAN

5 augustus 1975,
Soest

1994-1998

Toneelschool
Arnhem

1998-2009

freelance acteur.
Vanaf 2007 vaste
gastspeler bij De
Warme Winkel

2005

Gouden Kalf voor
rol in film
Guernsey

2007-2015

Toneelgroep
Oostpool, o.a.
Orlando (Theo
d'Or-prijs),
Hamlet, *Tramlijn*
Begeerte

2008

Eline Vere, bij
Nationale Toneel

2008/2009

Gouden Kniertje
voor solovoor-
stelling *Anoniem*

2015

Speelfilm
Schneider vs. Bax

2015

Toneelgroep
Amsterdam

Maria Kraakman
heeft een relatie
met acteur
Vincent van der
Valk. Ze woont in
Rotterdam.

